

УДК 330.322

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Загурський О.М., д.е.н., доцент

Тесленко Є. О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Abstract

The approach to generalizing the system of indicators for evaluation of motor transport enterprise investment potential was developed. The proposed integrated indicator of the motor transport enterprise investment potential level gives an opportunity to comprehensively approach to an activity efficiency and enterprise management evaluation and identify the individual processes that need to be improved.

Keywords: motor transport enterprise, investment potential, integrated indicator, complex analysis.

Вступ

Підвищення ефективності діяльності автотранспортних підприємств, спроможність адаптуватися до сучасних вимог, а відповідно і здатність підтримувати високий рівень розвитку у довгостроковій перспективі є основним критерієм забезпечення формування передумов поступального та стійкого розвитку як транспортної галузі, так і економіки України. Для підприємств автотранспортної сфери відповідальність за прийняті управлінські рішення та наслідки їх господарської діяльності має особливе значення. Адже їх ефективність сприяє не лише зростанню власної конкурентоспроможності, а суттєво впливає на конкурентоспроможність підприємств замовників та загальний рівень конкурентоспроможності економіки країни. У зв'язку з цим зростає роль оперативного аналізу діяльності автотранспортного підприємства, який повинен займати центральне місце в системі управління підприємством в цілому.

Постановка проблеми

Для потенційних інвесторів цих даних недостатньо або навпаки їх багатогранність та різноманітність не дає чітко зрозуміти чи є підприємство інвестиційно привабливим і якщо так то в якій мірі воно таким є. Тобто у інвестора виникає невизначеність при прийнятті рішення що може призвести до більш гірших наслідків ніж помилкове рішення. Отже, виникає необхідність постійного удосконалення методів оцінки та аналізу нових підходів щодо виміру інвестиційного потенціалу автотранспортних підприємств.

Особливості оцінки ефективності діяльності та реалізації інвестиційного потенціалу автотранспортних підприємств висвітлено у працях А.В. Базилюк [2], Т. Ванга [6], Дж. Койла [4] О.Д. Щербань [3] та інших. Але дані напрями аналізу можуть забезпечити лише внутрішнє прийняття рішення щодо ефективного використання потенціалу підприємства, необхідності інновацій, а відповідно потреб у інвестиціях (реальних чи фінансових).

Мета та завдання

Метою роботи є розробка економіко-математичних методів оцінки інвестиційного потенціалу автотранспортного підприємства.

Результати вирішення основних завдань

Трансформація суспільних відносин та формування економіки знань особливо актуалізують питання оцінки рівня ефективності діяльності автотранспортних підприємств, так як їм притаманна специфічна двояка роль в економічних процесах. З одного боку, вони виступають сферою послуг, надаючи транспортні послуги організаціям і населенню. З іншого здійснюючи перевезення, являється галуззю матеріального виробництва, оскільки продовжують виробничий процес, а останнім часом все частіше беруть на себе нетранспортні функції, звільняючи споживачів від збутових і розподільчих операцій. Таким чином, транспорт перестає бути відособленою галуззю економіки.

З огляду на це рівень ефективності виконання функцій автотранспортного підприємства суттєво залежить від наявності певних знань та вміння їх застосовувати у якості інноваційних продуктів та технологій. Однією із таких сучасних технологій є поєднання транспортних послуг із логістичними послугами, тобто створення підприємств спроможних надавати комплексні транспортно-логістичні послуги, оскільки «підвищення ефективності транспорту може змінити загальну ефективність логістичної системи» [5, с. 1671]. За таких умов змінюється сам зміст діяльності транспортних підприємств, який тепер визначається вже не стільки технічною і комерційною експлуатацією транспортних засобів, скільки здатністю ефективно управляти товарними та інформаційними потоками якість яких значною мірою залежить від кваліфікації та майстерності персоналу. Відповідно і оцінка рівня інвестиційного потенціалу такого підприємства має враховувати не лише економічні та технічні показники, адже вони не враховують багато важливих нематеріальних вигід і суттєвих нематеріальних витрат, які супроводжують транспортну діяльність. Крім того, важливо інтегрувати в систему і показники здійснення специфічних логістичних дій і показники професійних характеристик працівників. Тому загальна система критеріїв інвестиційного потенціалу автотранспортних підприємств має враховувати показники і внутрішнього, і зовнішнього впливу, а отже бути більш комплексною та збалансованою.

Комплексність у даному розрізі передбачає всебічну оцінку економічного потенціалу підприємства, або, інакше кажучи, дає змогу забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі галузі, регіону, тощо. Для комплексного аналізу підприємства характерна оцінка тенденцій найбільш загальних показників, які з різних боків характеризують його стан. Натомість, «збалансованість визначає можливість підприємства досягати мети діяльності, оскільки різний рівень розвитку окремих складових потенційних можливостей ускладнює, або навіть взагалі унеможлиблює, процес ефективного функціонування підприємства» [1, с. 72]. А у сукупності використання обох критеріїв дає можливість побудувати цілісну систему оцінки ефективності діяльності підприємства, що найбільш точно відображає його інвестиційний потенціал.

Підходом, який найбільшою мірою відповідає таким вимогам при прийнятті управлінських рішень в умовах невизначеності є когнітивний підхід, що спрямований на виявлення залежностей і закономірностей потенціалу та поведінки господарюючого суб'єкта. Він за своєю суттю опирається як на систему господарювання так і свідомість людини та враховує і внутрішні, і зовнішні фактори, що мають вплив на підприємство. Тобто одночасно використовує як SWOT-аналіз для визначення сильних та слабких сторін підприємства так і PEST-аналіз для оцінки зовнішньої економічної ситуації. Проте, ефективність такого аналізу залежить від можливості побудови адекватної системи однозначності інтерпретації результатів математичної обробки визначеної групи цільових показників з метою запобігання та уникнення двозначності висновків, суперечностей у поглядах окремих експертів щодо ідентифікації стану об'єкта дослідження.

Вибір конкретних методів і критеріїв оцінки економічної ефективності автотранспортних підприємств, насамперед залежить від специфіки ситуації та потреб замовника аналізу. Нами у якості загальних критеріїв інтегрованої оцінки ефективності діяльності автотранспортних підприємств пропонується використовувати п'ять груп показників.

- 1) економічний потенціал підприємства (E);
- 2) технічний потенціал підприємства (T);
- 3) організаційно-інтелектуальний потенціал підприємства (O);
- 4) інформаційний потенціал підприємства (I);
- 5) зовнішні умови функціонування підприємства (Z).

Відповідно абсолютне значення узагальнюючого інтегрованого показника розраховується за :

$$Z = \alpha_E \times \sum_{i=1}^n \beta_i^E \times E_i + \alpha_T \times \sum_{i=1}^n \beta_i^T \times T_i + \alpha_I \times \sum_{i=1}^n \beta_i^I \times I_i + \alpha_O \times \sum_{i=1}^n \beta_i^O \times O_i + \alpha_Z \times \sum_{i=1}^n \beta_i^Z \times Z_i \quad (1)$$

де α_i – коефіцієнти ваги напрямків дослідження; β_i – коефіцієнти ваги цільових показників за окремими напрямками.

Кожна група, у свою чергу, формується із показників групи, які у сукупності відповідають вимогам комплексної характеристики поточного стану підприємства та перспективам його розвитку з точки зору збалансованості цілей розвитку. При цьому використання великої кількості показників з одного боку може спричинити втрату часу на математичне та аналітичне забезпечення дослідження функціонально взаємозалежних між собою показників, а з другого у разі відсутності взаємозалежності між ними призвести до великої похибки у розрахунках. Тому пропонується використання розумної (достатньої) кількості (3-4) основних показників, які тісно корелюють поміж собою.

Для оцінки ефективності діяльності та рівня інвестиційного потенціалу автотранспортних підприємств будуюмо систему з 15 найбільш важливих, на наш погляд, для автотранспортної галузі показників.

Таблиця 1 Показники ефективності діяльності та рівня інвестиційного потенціалу автотранспортних підприємств

№ п-ка	Показник	Група потенціалу	Коефіцієнт ваги групи	Метод обчислення
X ₁	коефіцієнт покриття	фінансовий	4	формалізований
X ₂	коефіцієнт рентабельність діяльності			
X ₃	коефіцієнт забезпеченості власними коштами			
X ₄	коефіцієнт зносу виробничих засобів	технічний	4	
X ₅	коефіцієнт транспортної роботи			
X ₆	коефіцієнт транспортних витрат			
X ₇	рівень інформаційного забезпечення	інформаційний	3	
X ₈	кількість джерел виникнення інформації			
X ₉	кількість споживачів інформації			
X ₁₀	рівень ділової репутації підприємства	організаційно-інтелектуальний	3	неформалізований
X ₁₁	рівень менеджменту підприємства			
X ₁₂	рівень кваліфікації працівників підприємства			
X ₁₃	рівень інвестиційної привабливості регіону в якому здійснює свою діяльність підприємство	зовнішні умови функціонування підприємства	2	
X ₁₄	рівень розвитку ринкових інститутів в країні де працює підприємство			
X ₁₅	умови експлуатації транспорту за природно-екологічним станом регіону			

Показники перших трьох груп обчислюються формалізованими методами опису аналітичних процедур на основі чітких залежностей з використання математичного апарату економічного та фінансового аналізу, а показники двох останніх враховують суб'єктивність неформалізовані залежності побудовані на

логічному рівні з використання експертних думок і оцінок, а отже можуть бути суб'єктивними.

Висновки

Розроблений підхід узагальнює систему показників оцінки інвестиційного потенціалу автотранспортного підприємства і служить інструментом визначення її рівня. Запропонований інтегрований показник рівня інвестиційного потенціалу автотранспортного підприємства дає можливість комплексно підійти до оцінки діяльності і управління підприємством та виокремити окремі процеси, які потрібно вдосконалювати.

Реалізація розроблених заходів дасть можливість підвищити загальну ефективність управління автотранспортним підприємством і відповідно збільшити його інвестиційну привабливість для потенційних інвесторів.

Література:

1. Бабина О. Є. Системно-гуманізаційний концепт формування та реалізації потенціалу підприємства в умовах економіки знань : монографія / О.Є. Бабина; – К. : СІК ГРУП Україна, 2013. – 278 с.
2. Базилюк А.В. Механізм реалізації інвестиційного потенціалу автотранспортних підприємств в Україні / А.В. Базилюк, В.В. Гордієнко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №10. – С. 84-92.
3. Щербань О.Д. Підхід щодо рейтингової оцінки пріоритетності інвестування автотранспортних підприємств / О.Д. Щербань // Проблеми і перспективи економічного розвитку підприємства, 2010. – № 20. – С. 59-61.
4. Coyle, J.J. The Management of Business Logistics, / J.J. Coyle, E.J. Bardi, C.J. Langley St. Paul (Minn.): West Publishing Co., 2010.– 232 p.
5. Tseng Y. The Role Of Transportation In Logistics Chain / Y. Tseng, W. Yue, M. Aptaylor // Proceedings of the Eastern Asia Society for Transportation Studies, Vol. 5, 2005. pp. 1657-1672. <http://www.siam.org/journals/plagiary/1657.pdf>,
6. Wang T. New Modern Logistics / T. Wang Beijing: Capital University of Economics Press, 2006. – 656 p.
7. Hrynkiv A. Operational evaluation of motor oils of trucks by their thermal oxidative stability. Технологический аудит и резервы производства. - Харків : Технологічний центр. 2019. - № 3 (1). - С. 25-30.
8. Аулин В.В, Замота Т.Н., Замота О.Н., Гринькив А.В. Техніко-економічне обґрунтування переваг інтелектуальної стратегії технічного обслуговування і ремонту легкового автомобіля. Вісник інж. Академії України. 2017. №4. С. 50-56.